

Titel: Kapitle II.

Citation: "Kapitle II.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/catalog/jura-texts-r03-shoot-chptrd1e42876/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

6 Maaned. Ordentligvis har Besværingens Anvendelse efter Lovforslaget ikke opvækkende Virkning, hvoraf følger, at Hovedsagen gaar sin Gang uden at opholdes derved, eller at den tagne Bestemmelse bliver gjældende Regel, indtil den forandres af højere Ret, jfr. de Besværingstilfælde, som omhandles i §§ 89, 135, 138, 145 og 261. I mange Tilfælde er der imidlertid i Loven selv foretrevet, at der skal gives Parten en Frist til at besvære sig, og at den trængte Forholdsregel ikke træder i Kraft imod ham, førend Besværingen er afgjort eller forsonnelse fra hans Side begaaet i at fremsætte den, hvilket navnlig gjælder i de Tilfælde, hvor Hensigten med at indbringe dette Retsmiddel vilde tabes, dersom Parten var forpligtet til foreløbig at rette sig efter den Kjendelse, over hvilken han mener at kunne besvære sig. Exempler paa Tilfælde af denne Bestaaenhed findes i §§ 216, 220, 364 og 370. Endelig er der nogle Tilfælde, hvor det maa være overladt til Retten efter Omstændighederne og Parternes derved ytrede Luste enten at stille Sagens videre Fremme i Vero, indtil Besværingen er afgjort, eller lade dette være, jfr. §§ 38, 227. At forsonnelse med at benytte en til Besværingens Sværkæftelse indbrømt Udfættelse maa have lige Virkning med at lade den legale Besværingstid udløbe uden at benytte den, er klart, jfr. § 326 i Slutn.

Kapitel II.

Ny Foretagelse af Sagen ved den samme Ret.

En Afgang til forfriskning af Sagen, selv hvor ingen procesuel Hæj, der kunde motivere Hjemvisning, er begaaet, kan ikke uden haandgribelig Krænkelse af den materielle Retssikkerhed undværes og haves ogsaa i Virkeligheden allevegne i den ene eller den anden Form. Altes afset fra de Ejendommeligheder ved Processaaden og Revisforelsen, som

hænge sammen med Umiddelbarhedsprincippet, gives der visse Tilfælde, i hvilke en Restitution bør kunne faaes, hvad enten dette er ordnet paa den ene eller den anden Maade. I vor Ret mangler der en Lovordning af hele dette Forhold. Naar dette har kunnet gaa, ligger det imidlertid i, at man hidtil for største Delen ad Bevillinggævejen har haft Afgang til at naa det samme Maal. Regjeringen kan, naar Omstændighederne findes at tale derfor, ved Bevilling tillade den Paagjældende at appellere, selv om Betingelserne herfor i Henseende til Tid eller Gjenstand ellers ikke ere tilstede, og derpaa i Appellinstansen at fremsætte det, som efter de almindelige Regler ikke mere kunde føres frem. Men foretværigt maa det bemærkes, at selv den bestaaende Bevillingsspraxis ikke altid vil være tilstrækkelig til paa dette Omraade at skaffe den materielle Ret Fuldest. Derfor maa der siges at være et Hul i Lovgivningen, som bør udfyldes. Det vilde imidlertid ikke være rigtig at opretholde den her omhandlede Bevillingsspraxis, endmindre yderligere at udvide den under den nye Ordning af Retssplejen, men Loven bør selv indeholde de fornødne Regler om Restitutionstilfældene, hvad enten man i Henseende til at indbringe saadanne vil gaa mere eller mindre vidt. Hvor Revisforelsen er ordnet paa den Maade, som i Udfættet, kan man nemlig ikke blive staaende ved en egentlig Restitution i Betydning af Afgang til Gjensættelse af Følgerne af uovervindelig Vildfarelse eller aldeles utilregnelige Hæj. Forfriskning af Sagen maa kunne opnaaes i et betydeligt videre Omfang. Ved et Paakendelsestystem, som det i Udfættet foreslaaede, maa forfriskning af Sagen tillige være den Vej, ad hvilken et lignende Maal naaes som ved en ogsaa Revispørgsmaalet omfattende Appel, hvor Parterne have en vis mere eller mindre udstrakt Vejledning til under Appellen at supplere deres Reviser eller høre paa andre Måder og Mangler i deres Procedure, hvad enten der er fuld Afgang til i Appellinstansen at fremsætte nye Indsigelser og Søgsmålsgrunde og nye Reviser, eller der kun er fuld Afgang til det Sidste og en mere begrænset Afgang til det Første, saaledes

som Forheldet er i den nu gjældende Ret. Vel bør det ikke tillades den Part, som har forsemt under Sagen at fremsføre sine Beviser eller at opløse de Punkter, for hvilke han har Bevisbyrden, at forlange Forfrielse af Sagen uden videre. Thi der er ingen Grund til at komme den Forfommelige eller Ulyndige til Hjælp. Men inuvellem utilregnelig Umulighed og ligefrem Forfommelig eller Ulyndighed ligger der en Mængde Tilfælde, i hvilke Partens Højgreb eller Undladelser ere undskyldelige. Det kan saaledes hændes, at Partens Vidner have forklaret anderledes, end han ventede, og at derfor et Faktum ikke er blevet bevist, skjønt Parten kunde have skaffet andre og flere Beviser, hvis han havde troet det fornuftigt; det kan være, at Modpartens Beviser opløse Ting, som Bevisføreren med god Grund ikke havde ventet; det kan hændes, at Bevisforhandlingene fører til, at Parten først nu ser, at Syns- eller Skjønsmænd skulde have haft en noget anden Opgave, end der ved Udmeiselsbeslutningen er givet dem ofv. I saadanne Tilfælde, som de anførte, vilde der vel ikke være de fornødne Betingelser tilstede for en egentlig Restitution, eftersom det jævnlig maa erkjendes, at Parterne ved en større Forsigtighed end den, der er udvist, kunde have undgaaet det Skete. Men der kan ligeaa lidet paa Processens Omraade som i andre menneskelige Dretter forebreds den højeste Grad af Forudsænselighed og Omhyggelighed. Man maa lade sig nøje med den Gjennemsnitsdygtighed og Gjennemsnitsforsigtighed, som i Almindelighed kan ventes udvist af Mennesker. Naar den indtrufne Højtagelse eller stedfundne Mangel, set fra dette Synspunkt, er undskyldelig, maa det siges, at Villighed taler for, at en Udvej til at afhjælpe den aabnes. En saadan friere og videre Afgang til Forfrielse af Sagen er i al Fald et nødvendigt Tilbehør til en Processordning, hvori den hele Bevisførelse skal koncentreres paa en Hovedforhandling, saaledes at det, som ikke her fremsføres eller medtages, i Reglen er afhaaren fra at komme i Betragtning, hvilket otter er uundgaaelig nødvendigt, naar Umiddelbarhedsprincippet skal hærste i Bevisførelsen.

I Overensstemmelse med ovenstaaende Betragtninger er Udfæstet affattet.

I § 327 nævnes under 2^o, 3^o, 4^o og 5^o de Omstændigheder, som i Reglen allevegne erkjendes for egentlige Restitutionsgrunde (jfr. Hannov. Processlov § 144 ff., Civilprocessloven for det tydske Rige § 543 og den franske Code de procédure art. 480 ff. „requête civile“). Med Hensyn til 2^o, 3^o og 4^o er ikke Meget at bemærke. Det er klart, at Restitution kan og bør indbringes, naar Svig fra Modpartens Side har været Aarsag til Sagens Udfald. Men ogsaa hvor det ikke kan bevises, at de stedfundne Ulovligheder ere udgaaede fra Modparten, kræver Retfærdigheden, at den, der har været Offer for en Forbyrdelse eller en Højtagelse, forhjælpes til Restitution, og det ikke blot, hvor selve Retssplejens Gaandhvæve ere skyldige i Pligtbrud, jfr. 4^o, men ogsaa hvor de i Sagen benyttede Vidner eller Synsmænd have forklaret eller erkjært urigtigt eller hvor benyttede Dokumenter have været falske eller forfalskede, jfr. 3^o. Det kan i saadanne Tilfælde ikke forekastes Parten, at han ikke strax under Sagen fremkom med sine Indsigelser eller Protester, i nogle af de angivne Tilfælde maa det endog forudfattes ikke at ville have nyttet ham Noget. Endvidere bør der være Afgang til Restitution for den, som uden egen Brøde er bleven forhindret i eller udelukket fra at varetage sit Lær under Sagen, naagtet de processuelle Regler ere rigtigst iagttagne overfor ham, saaledes at der ikke kan være Spørgsmaal om at annullere Behandlingen af Sagen. Reglen i 5^o er beregnet paa saadanne Tilfælde, f. Ex. hvor en Part faktisk ikke har faaet nogen Kundskab om Sagen, skjønt iøvrigt de for processuelle Meddelelser givne Regler ere blevne behørigt iagttagne overfor ham, Noget, som vel vil være sjældent, men som dog kan indtræffe; fremdeles paa Tilfælde, hvor en Part uden egen Skyld baade er bleven hindret i at møde og derhos i betimeligt at forlange Udfæstelse af den Grund, saaledes at han er bleven behandlet som udebleven o. lign. — Tilfælde, hvor man ogsaa nu ad Bevillingsvejen vilde yde Bedkommende Hjælp mod det uskyldigen

paadragne Retstob. Derimod maa det med Hensyn til 1^o erkendes, at den gaar videre end de almindelige Restitutionsregler. Efter disse kan Sagen nemlig i Reglen kun gjenoptages til ny Forhandling, naar Beviser opdaages, som tidligere have været ubefjendte for Parten uden dennes egen Skyld, eller naar et Bevismiddel først er blevet til eller dog blevet muligt at erholde efter Paafjendelsen. Men Ulfæstet bliver ikke staaende herved. Forfriskning af Sagen indrømmes ifølge § 327 1^o ikke blot, hvor det vilde have været umuligt i streng Forstand at fremsføre Beviset i rette Tid, men ogsaa hvor det vilde have været muligt, medens det dog efter en billig Bedømmelse af Forholdene maa undskyldes, at det ikke produceredes. Paa denne Maade vil man navnlig kunne beskytte Parten mod Overraskelser, med saadanne Tilfælde, i hvilke noget Nyt bufter op under Bevisførelsen, hvorpaa det ikke med Billighed kan forlanges, at hun skulde være forberedt o. desl. Naar Lovforslaget hjemler en saadan videre Afgang til ny Forhandling og navnlig ny Bevisførelse, kan til Begrundelse af sammes praktiske Nødvendighed eller Hensigtsmæssighed fornemlig henvises til den engelsk-amerikanske Ret. Af de nuzjældende Processlovgivninger er denne den, der har meest Lighed med Lovforslaget, navnlig deri, at Bevisførelsen skal og maa søges koncentreret paa et bestemt Retssmøde, og at en vis Præklusion af senere fremkomende Beviser deraf bliver en nødvendig Følge. De kontinentale europæiske Processlove hvile ej paa en saa bestemt Hjemførelse af Umiddelbarhedsprincippet og deraf følgende Eventualmaxime i Henseende til Hovedforhandling. At disse kunne ændres den heromhandlede videre Afgang til Forfriskning, er derfor intet Bevis imod Nødvendigheden eller Hensigtsmæssigheden af den. I den engelsk-amerikanske Ret indrømmes now trial, hvad der nærmest svarer til Forfriskning efter Lovforslagets § 327, ikke blot ifølge Grunde som hænge sammen med Brug af Rævninger (verdict against evidence, excessive damages, misdirection), og som altsaa ikke finde Anvendelse paa nærværende Lovforslag, men ogsaa af saadanne Grunde som nye opdaagne

Beviser, Overraskelse, utilkørlig eller vildeblende Optraaden af Modparten o. desl. (nowly discovered evidence, improper evidence, surprise), og det er overføret en anerkendt Grundtænkning, at Retten har en aldeles diskretionær Myndighed til efter Omstændighederne at indrømme now trial, og at denne Myndighed udøves paa en liberal Maade (Retten til at tilstaa now trial er „in the discretion of the court and the discretion is exercised liberally“, ifr. Townshend code of civil procedure of New York, S. 479). Hvad angaar Slutningsbestemmelsen i § 327, hviler denne paa et lignende Hensyn som det, der ovenfor (S. 143) er fremhævet til Stotte for den tilsvarende Bestemmelse i § 305 lit. b.

Reglen i § 328 hviler paa den Betragtning, at Forfriskning af Sagen er et Retsmiddel, der kun træder til, hvor Parten ikke uden det kan hjælpes. Ny Foretagelse af Sagen er ligesom overbevædet Restitution at betragte som et extraordinært Retsmiddel i den Forstand, at det kun skal spille en subsidær Rolle og derfor kun benyttes, hvor behørig Hjælp ej kan opnåes ved de ordentlige Retsmidler. Kan Paaanke føre til Maalet, hvad den navnlig vil kunne, naar en Hjemvisning begrundende Fejl er begaaet under Sagens Behandling, maa denne Vej benyttes. Fremdeles bør Forfriskning af Sagen kun tilstaaes, hvor det synes, at den paaberøbt Omstændighed kan have udøvet en for Parten skadelig Indflydelse paa Sagens Udfald. Retten kan altsaa nægte ny Foretagelse af Sagen i de vistnok ikke ganske sjældne Tilfælde, hvor det er klart, at Sagen ikke vilde have faaet et andet Udfald, selv om det, der er forsemt eller forkigaaet, var bleven foretaget eller fremsat. I nær Sammenhæng hermed staar den i § 329 1ste Punktum indeholdte Bestemmelse, nemlig at Restitutionspørgsmaalet ikke kan rejses, forend efterat Landrettens endelige Dom er affaalt. Det er et andetsteds emdebatteret Spørgsmaal, om Restitution skal kunne indrømmes mod Processfejls forend endelig Dom, altsaa under Proceduren, naar Betingelserne i saa Henseende allerede da kunne sees at være tilfjede, eller først imod retskraftige Domme, altsaa efter disses Afgjælse og Sagens Slutning. Vag-

tige Grunde lade sig anføre for begge Sædningerne. Proceskommissionen er imidlertid efter nøje og gjentagen Overvejelse af dette Spørgsmaal kommen til det Resultat, at den heldigste Regel vil være kun at indrømme Restitution imod affagte Domme, og at det vilde være mindre hensigtsmæssigt, om Parten kunde anbringe paa ny Foretagelse strax under Bevisførelsen, og forend Dommen er affagt. Sffe blot vil Parternes Over efter at samle og producere deres Beviser i rette Tid under den engang berammede Hovedforhandling derved anføres til det Bedste — hvad der for Systemets heldige Udførelse i Livet er af stor Betydning — men Forelsen af Beviser, der i Virkeligheden ere overflødige, vil ved denne Regels Indførelse saameget som muligt indskrænkes. Dste vilde nemlig en Part for Sikkerheds Skyld forlange Afgang til at fremkomme med Beviser forend Dommens Affigelse, naar dette stod ham aabent, skjønt Sagens endelige Udfald kommer til at vese, at disse Beviser efter Rettens Dyptelse ikke ere fornødne. Det Naturlige er derfor, at Parterne først se Dommen, thi det kan jævnlig hændes, at den gjør ny Foretagelse af Sagen uformoden. Herfor taler ogsaa det, at Dommen jo dog følger meget hurtigt efter Hovedforhandlingen, og en fuldstændig Gjentagelse af Bevisførelsen maatte, selv om Spørgsmaalet kunde rejstes og afgjøres under Hovedforhandlingen, alligevel finde Sted (jfr. § 187 2det Stykke). Der vil derfor i Reglen Intet spares ved at lade Spørgsmaalet komme til Afgjørelse allerede under Hovedforhandlingen.

Hvad isærigt angaar Fristerne, indeholder § 329 de fornødne Regler. I Slutningen af Paragrafen er I Kar sat som en almindelig, absolut prækluderende Frist. Vel kan det hændes, at en Part udelukkes, skjønt han virkelig har opdaget nye Beviser, der ikke før kunde have (§ 327, 2^o, 3^o og 4^o). Men dette vil kunne indtræffe, selv om Fristen rykkes længere ud, f. Ex. til 5 eller 10 Kar. Og den Endelighed, der maa være med Hensyn til alle Retsmidler, træder dog en Grænse. Med Hensyn til Paragrafens Slutningsbestemmelse er den fornødne Begræn-

delse givet i de ovenfor (§. 187) fremsatte Bemærkninger til § 296.

Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om ny Foretagelse af Sagen skal tillædes, er efter Udfaldet henlagt til den Ret, som har affagt Dommen i den paagjældende Sag, jfr. § 327 i Begyndelsen. Er der ikke gaaet Højesteretsdom i Sagen, træffes Afgjørelsen altsaa af vedkommende Landsret, hvad enten denne har paafjendt Sagen i første Instans eller som Følge af Paarøbe i anden Instans. Er der derimod gaaet Dom i Højesteret, bliver Spørgsmaalet at forelægge denne Domstol (§ 340), hvad vistnok under den angivne Forudsætning maa anses for naturliger end at henlægge Afgjørelsen til Landsretten. Forstjelligt fra det heromhandlede Spørgsmaal er derimod det Spørgsmaal, som opstaar, naar Forfriskning af Sagen indrømmes, nemlig, for hvilken Ret da den nye Procedure og eventuelt den nye Bevisførelse skal finde Sted. Denne Forhandling er i Doerensstemmelse med Udfaldets Grundsaetninger altid henlagt til Landsretten uden Hensyn til, om der alene af denne eller tillige af Højesteret er affagt Dom i Sagen, se § 340 i Slutn. Det vilde nemlig efter Lovforslagets hele System (jfr. Afstandsbestemmelserne for Vidner o. dsl.) være mindre hensigtsmæssigt at henføre en Bevisførelse ved Vidner, Syn og Eksempel eller Parternes egen Afhørelse til Højesteret.

De nærmere processuelle Regler om den Fremgangsmaade, som bliver at følge ved Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om Forfriskning skal indrømmes, gives i §§ 330—337, jfr. §§ 340—341. I § 330 omhandles Maaden, hvorpaa Spørgsmaalet bringes frem. Den paagjældende Part maa til Retten indgive et skriftligt Andragende, der skal indeholde en kort Fremstilling af de Omstændigheder, hvorpaa han betaaer sig. Han maa altsaa nævne, dels hvilke Omstændigheder der i Henhold til § 327 skulde berettige til Forfriskning af Sagen, dels hvad han, naar Forfriskning indrømmes, vil fremsætte eller foretage. Alt dog kun saavidt som nødvendigt er, for at Retten og Modparten kan være foreløbig forberedt til Spørgsmaalets

forhandling. Anser Retten sig, ifølge hvad der indeholdes i Andragendet og Dommen, tilstrækkelig overbevist om, at ny foretagelse af Sagen bør nægtes, kan den ved Kjendelse strax afsjæ Andragendet, uden at nogen Indsættelsen af Modparten til forhandling finder Sted, og uden at denne altsaa bekræftes med noget Møde eller Udgifter i Anledning deraf (§ 331). I modsat Fald har Formanden at forlyne en Gjenpart af Andragendet med en Paategning, hvorved en Tid til Sagens mundtlige forhandling bestemmes. Denne Gjenpart i forbindelse med Domsudskriften har den andragende Part at meddele Modparten med et af Retten fastsat Barjel, der dog ikke bør være under 14 Dage. Derefter foregaar den mundtlige forhandling (§ 333), under hvilken de nærmere forklaringer og Udvisninger maa gives, som ere fornødne, for at Retten kan afgjøre, om forristning af Sagen i Genheld til §§ 327 og 328 bør indrømmes eller nægtes, ligesom Retten naturligvis kan stille Spørgsmaal til Parterne efter den almindelige Regel i § 95. Med Hensyn til en mulig Bevisforelse for saakiste Omstændigheder er en lignende Afgjælse fra Umiddelbarhedsinstansen gjort, som ovenfor i § 304. Den Betragtning kommer navnlig her frem, at saakstret Retten — hvad der er Forforslagers Tanke — i at tilstaa forristning af Sagen vil følge liberale Grundføringer, behøver Bevisforelsen ikke at have en saakraftskarakter som i Anledning af selve Hovedsagen. Det fordres efter Utsættelse, at Parterne i Reglen skulle medbringe de fornødne Beviser i det første Retsmøde, jaaledes at der allerede i dette kan træffes Afgjærelse om Spørgsmaalet angaaende Sagens forristning (§ 334). Bevis i den omhandlede Henseende maa altsaa i Almindelighed føres ved Dokumenter. I Modstillelse kan det dog, naar iøvrigt Formodning er tilvejebragt for Nødvendigheden af det Anførte, tilstedes, at yderligere Bevis derfor føres ved Vidner, i hvilket Fald da Vidneførelsen foregaar for Underretten paa det Sted, hvor Vidnerne bo eller opholde sig, i Overensstemmelse med Reglerne i § 224. Saavel af denne Grund som hvor ellers særegne Omstændigheder tale derfor, kan Retten

umbtægelsesvis udsætte Sagen til et paafølgende Retsmøde, i hvilket Afgjærelsen da maa finde Sted.

Den affaagte Kjendelse (§ 335) kan — selvfølgelig dog kun, forsaavidt den ikke er afsagt af Højesteret — paaanfes, thi ifølge § 334 er det hele Bevismateriale bragt i skriftlig Form og kan altsaa forelægges Højesteret. At Kjendelsen bør kunne paaanfes, naar den nægter forristning af Sagen, er indlysende, da et saadant Dekret er af højeste Vigtighed for Parten og i Reglen er ensbetydende med Sagens definitive Tab for ham. Men ogsaa hvor forristning tilstaaes, maa der indrømmes Modparten Udgang til Paaanfe. Thi han havde ved Dommen vundet en Ret til at se Sagen endelig afgjort paa den Maade, som det er, i alt Fald naar affæes fra Muligheden af Paaanfe, og Indrømmelsen af forristning aakner altsaa for ham Udgifter til at gaa glip af det vundne Resultat, som ellers ikke vilde være tilstede. Forretten er Sagens forristning naturligvis ikke af saa indgribende Betydning for den med samme misfornøjede Part, som forristnings Nægtelse er for den derom søgende Part, eftersom det jo ikke er sagt, at Sagen vil vindes af Modparten, fordi forristning tilstaaes. De øvrige Bestemmelser i § 336 trænge neppe til næjere forklaring. Hvad angaar Paaanfens Værdsættelse, henviser § 337 til Udsættelsens almindelige Regler, dog at Anførelse i de heromhandlede Tilfælde skal meddeles Modparten inden Paaanfens Udbud, og at Barjelsfristen er indskrænket til 4 Uger.

Det bør naturligvis ikke staa i den Parts Magt, som har opnaaet forristning, at lade Sagen ligge i det lændelige. Men han bør være pligtig inden en passende kort Frist at foretage de fornødne Skridt for at faae den paany foretaget. Hermaa ere Reglerne i § 338 rettede. For Simpelt og Hurtigheds Skyld er det paalagt Retshvermanden at beramme Mødet og besørge Modparten indkaldt. I Mødet maa derpaa Parten stille de fornødne Andragender, t. Ex. i Henseende til Indkaldelse af de Vidner, han vil bruge, eller ny Udmeldelse af Syns- og Ekspertmænd, og Retten træffer derefter de fornødne Bestemmelser med

Henſyn til Udſættelſer og Krifter. I Slutningen af Paragraphen er nævnt det Dvangs-middel, hvorved Parten ſkal bringes til uden Dyrkjold at fremme Sagens nye Foretagelſe, nemlig at forkomme i ſaa Henſeende aniees ſom Strafudſættelſe af den ehvervede Ret til ny Foretagelſe af Sagen.

Det forſte Punktum i § 339 behøver ingen nærmere Retivering. Med Henſyn til det andet Punktum bemærkes, at en Regel maa have ſig, hvorledes man ſkal forholde ſig, hvis det Tilfælde indtraffer, at Beviſforſøgen, efterat forfriſting af Sagen er tilſtaaet, ikke kan gjentages, ſ. Ex. paa Grund af Vidners Død, Vertreje, Tingſ forandring eller Undergang o. lign. Under ſaadanne Omſtændigheder, ſom vel ſur ſjældent ville forekomme, da her i Reglen er Tale om korte Tids- løb, er der ingen anden Udvej, end at de i Landſretsdommen indeholdte Oplyſninger og Fremſtillinger maa ſtaa uroffede, ſaavidt ſom Umuligheden i at føre nyt Beviſ ſtraffer ſig. Den nærmere Anvendelſe af denne Regel maa overlades Domſtolens Effenſomhed.

Efter den gjældende Ret gives der i civile Sager intelſomhelſt Retſmidde, naar Dom er gaaet i Højſtret*). Denne Regel lader ſig imidlertid vankeelig forene med den materielle Retfærdighed, ſom naar, ſaaledes ſom Udſættelſe hele Syſtem medfører, Højſtrets Dom jævnlig vil falde meget hurtigt, ſ. Ex. et Par Maanedter efter Landſretsdommen. I de fleſte fremmede Love er det ogſaa Regel, at Reſtitution kan gives ſelv mod den overſte Retſ Domme, ſfr. Danm. Proceslov §§ 444 og 446, Civilprocesloven for det tyſke Rige § 541. Der har ogſaa i Kommissionen været Enighed om, at der i de i § 327 under Nr. 2—5 angivne Tilfælde har være Adgang til at opnaa forfriſting af Sagen, naaſet at den er paafendt af Højſtret. Flere Medlemmer af Kommissionen have fremdeles antaget, at Reſtitution imod Højſtretsdomme heller ikke har være ubeluffet i

det i § 327 under Nr. 1 nævnte Tilfælde. Forſaavidt den ſidſtævnte Beſtemmelſe gaar ud paa at beſtytte Parten imod Følgerne af de Overſættelſer, der paa Grund af Udſættelſe Beviſſyſtem ſunne forekomme under Beviſforſøgen, er der vel ikke nogen Trang til at give den Anvendelſe paa Sager, hvort der er gaaet Højſtretsdom. Thi da den Omſtændighed, hvorefter forfriſtingen under den angivne Forudſætning grundes, kommer til Partens Kundſkab under den Forhandling ved Landſretten, hvorunder Overſættelſen ſandt Sted, vil han i den Tid, der efter Proceſſens Gang maa hengaa inden Højſtretsdommens Afgelſe, have haft en ſaadan Adgang til at begjære forfriſting af Sagen, ſom i § 329 forudſættes at være tilſtrækkelig. Derimod synes det billigt og naturligt, at den Part, ſom opbager et Beviſmidde, der tidligere uden Skyld hos ham har været ubefjendt eller endog ſært er blevet til efter Paafjendelſen, har Adgang til at ſaa Sagen gjenoptaget, ſelv om den allerede maatte være bleven indbragt for og paafendt i Højſtret. Uden at miſkjende Vagten af diſſe Betragtninger har dog Hiertallet af Kommissionens Medlemmer fundet Betænkelighed ved at gaa ſaa langt bort fra den i vor nu gjældende Ret hævdede Grundſætning, at der efter Sagens Paafjendelſe i Højſtret ikke kan tilſtedes videre Proceſ; navnlig har man ment, at et ſaa vidtgaende Brud med en tilsvant Grundſætning let kunde yderligere forege være praktiſke Jurifters Uvillie imod dette nye Retſmidde, forfriſting af Sagen, og paa den anden Side har man troſtet ſig med den Betragtning, at der ikke hidtil er ſøt nogen Ulempe ved den Regel, at Adgang til Produktion af ny opbagede Beviſer er ubetinget ubeluffet, naar Højſtretsdom er falbet, hvilket synes at viſe, at virkelig berettigede Tilfælde af denne Beſtaffenhed i al Fald ere yderſt ſjældne.

De i § 341 om Udſættelſe givne Regler ſtemme med Udſættelſe almindelige Grundſætninger og trænge derfor neppe til videre Forklaring.

*) En anden Sag er, at den, der ved Modpartens Sog har tabt Proceſſen, maatte ſun begjære ham i ſerte Inſtants til Etabliſſering, ſfr. Nellesmanns ordnede civile Proceſſelov §. 328.

Fjerde Afsnit.

Om Behandlingen af og Rettsmidlerne i de Sager, der i første Instans påkænderes af Underretten.

Det er allerede ovenfor ved 1ste Afsnit 1ste Kapitel bemærket, at der for mindre Sagers Vedkommende bør gives en simplere og billigere Procesmaade, og navnlig at Sagen bør kunne afgøres af Stedets Underdommer. Fra et rent abstrakt Synspunkt kan der vel gjøres mange Indvendinger imod et saadant System, idet man kan bemærke, at det overhovedet er støbende at eftergive Noget i det, som maa anses for nødvendigt og betyggende med Hensyn til Sagens rigtige Oplysning og Paadømmelse, fordi dens Gjensind er ringe, saameget mere som Partens Stilling og Formuesvilkår kan medføre, at en ringe Sum for ham har ligesaa stor eller endog større Betydning end en betydelig Sum for den mere Velhavende. Egeledes kan det med Høje siges, at det net ikke er givet, at Sagen er simpel og let, fordi dens Gjensind er ringe, men den kan betragtet gjerne være ligesaa indviklet i Hensende til Faktum og frembyde ligesaa tvivlsomme Retsspørgsmaal, som en stor Sag. Smidletid maa det — trods alle abstrakte Betæneligheder — erkendes, at afgjørende Grunde tale for at lade Sagens Ringbed faae en vis Indflydelse paa Processformen, og der gives derfor neppe noget Land, hvor man ikke har organiseret en særegen simplere Processform for Smaasager. For det første maa det for Statens eget Vedkommende fremhæves, at denne ikke fornaar at naa til den yderste Grad af Kuldkommenhed i dens Bestaaelse for de enkelte Statsformaal. Relativiteten maa gjøre sig gjældende overalt, hvor der virkes med begrænsede Midler. Staten kan ikke overtomme at tilvejebringe det Bedste i Al. Denne Endelighedens Lov maa ogsaa Rettsplejen finde sig i at være underkastet. Der kan ikke paa ethvert Sted i Landet tilvejebringes det hele store Apparat, som Landretsbehandlingen forudsætter. Men dernæst maa Hensynet til Parterne gjøre sig gjældende. I civile Retts-

sager kan det ikke være Andet, end at Parterne — allet fra egentlige Drangtilfælde — selv maa besøge Processordien, idetmindste forsaavidt Sagsforehjælp, Vidneudgifter og desl. angaaer. Heraf følger da atter, at Omkostningerne let vilde komme til at overstige Sagens Værdi, naar den almindelige paa større og vigtigere Sager beregnede Processmaade ubetinget og altid skulde benyttes. Den praktiske Følge heraf vilde da blive, at den mindre velhavende Del af Befolkningen blev udelukket fra Retshjælpen, idet det ikke kunde betale sig at forfølge selv den klareste og retfærdigste Sag, som man havde af Udsigt til at vinde. Parterne selv staa sig derfor bedst ved, at der organiseres en særligt paa Smaasager beregnet Procedure, selv om man der ved maa opgive Noget af den fuldstændigere og grundigere Behandling, som kræves de betydeligere Sager. De væsentligste Lettelser for Parterne, som kunne og skulle opnaaes ved en saadan særegen simplere Processform, ere navnlig, dels at de sættes istand til, idetmindste sædoanligt, at udvære Sagsforehjælp, dels at Retshjælpen ydes dem i Nærheden af deres Hjem, uden at de eller i Reglen deres Vidner behøve at gøre lange Rejser, dels endelig at Sagen netop paa Grund af Parternes Nærhed og Processformernes Simpelhed som oftest kan tilendebringes hurtigere end ved Landretten. Hermed tages vel i flere Henseender Garantier, som Landretsbehandlingen frembyder. At Proceduren i Reglen ikke ledes og føres af sæde Sagsførere, bevirker, at den kan blive mindre grundig og instruktiv for Dommerne; at Paadømmelsen af Sagen betroes til en Enkeltdommer, formindsker Garantien for Dømmens Rigtighed; at længere borte boende Vidner ikke afhøres umiddelbart for Dommeren, svækker Bevisets Paalidelighed. Men dette kan ikke være anderledes. Man er nødsaget til at foretrække en mindre fuldkommen Retshjælp for en mere fuldkommen, som ikke fornuftigvis kan benyttes.

De Særegenheder, som i Hensind til det foranstøede maa indtræde ved Underretsbehandlingen, ere følgende:

1) Parternes Forpligtelse til forud for Retssøderne at tilvejebringe det fuldstændige